

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 27-774-528(497.4Solkan)"1757"

Prejeto: 1. 10. 2013

Župnija sv. Štefana v Solkanu in njen katapan iz leta 1757

VOJKO PAVLIN

dr. zgodovinskih znanosti

Arhiv Republike Slovenije, Zvezdarska 1, 1000–Ljubljana, Slovenija

e-pošta: vojko.pavlin@gov.si

IZVLEČEK

Članek prinaša objavo koledarskega dela katapana solkanske župnije iz leta 1757, ki osvetljuje liturgični cikel in letni praznični ritem župljanov obsežne župnije v zaledju Gorice. Na eni strani kaže na ustaljene vzorce »baročnih«¹ religiozno-družbenih potez življenja prebivalcev solkanske župnije, hkrati pa že prinaša nekatere novosti, skladne z razsvetljskimi in jožefinskimi posegi v družbi.

KLJUČNE BESEDE: katapan, župnija Solkan, nadškofija Gorica, 18. stoletje

ABSTRACT

THE PARISH OF ST. STEPHEN IN SOLKAN AND ITS SO-CALLED »CATAPANO«¹ (LITURGICAL CALENDAR) OF 1757

Published in the article is the calendar of the 1757 catapano of the Solkan parish. The calendar reveals yearly liturgical cycle and the feasts celebrated by the parishioners of this extensive parish in the Gorizia hinterland. While on the one hand the calendar exposes the established patterns of the "baroque" religious and social way of life of the Solkan parish population, it on the other hand also brings some new components that correspond with the ideas of the Enlightenment and Josephian reforms in the 2nd half of the 18th century.

KEY-WORDS: catapano, parish of Solkan, Archdiocese of Gorizia, 18th century

Katapan iz župnijskega arhiva¹ najstarejše in najboljše župnije na (ožjem) Goriškem sicer ni nepoznan in je že bil uporabljen v nekaterih zgodovinskih pregledih. Veliko podatkov iz vira je v prvi meri obelodanil dolgoletni solkanski župnik msgr. Vinko Paljk v izčrpnem članku o solkanski cerkveni zgodovini, ki je izšel v zborniku ob tisoči obetnici prve omembe kraja leta 2001.² Kljub temu se nam zdi smiselno vir objaviti v celoti, da bi morda laže služil za nadaljnje raziskave.

V srednjem veku je solkanska pražupnija sv. Štefana cerkvenoupravno pokrivala prostrano območje med Sočo, Trnovsko planoto, *Ortaono* (Vrtovin) in reko Vipavo,³ ki ga je leta 1001 cesar Oton III. podelil oglejskemu patriarhu Ivanu in furlanskemu grofu Werihenu, vsakemu polovico.⁴ V darovnici je pred Gorico omenjen z obzidjem obdani Solkan (*castellum Siliganum*). Solkan je bil zaradi strateško pomembne lege očitno povezan z langobardskim obrambnim sistemom in po nekaterih domnevah se je pražupnija formirala pri cerkvi znotraj gradu (»kastelska župnija«). Po Höflerju naj bi – tudi glede na izbiro zavetnika, sv. Štefana⁵ – zaživela v 11. stoletju, v virih pa je prvič omenjena konec 12. stoletja. Iz obsežnega ozemlja solkanske fare so se v poznem srednjem veku ali na prehodu v novi vek izločile sekundarne župnije, tudi Gorica, kamor se je uradno preselil župnijski sedež (že prej so solkansko župnijo včasih imenovali po Gorici), a je dejansko solkanski del živel samostojno pod svojim vikarjem. Sredi 18. stoletja je znova zaživel kot samosvoja župnija, od leta 1789 tudi s svojim župnikom.⁶

Čas nastanka (in nastajanja) solkanskega katapana je zaznamovan z velikimi spremembami cerkvene organizacije na Goriškem pa tudi v sami župniji, to pa je bil bržkone tudi razlog za potrebo po novem preglednem popisu bogoslužnih opravil.

Epohalna sprememba se je zgodila z ustanovitvijo goriške nadškofije leta 1751 po ukinitvi oglejskega patriarhata. Apostolski vikar Karel Mihael Attems, od aprila 1752 prvi goriški nadškof,⁷ se je takoj lotil reorganizacije. Ena prvih znanilk sprememb je zadevala župnijo Solkan, ki je bila izločena iz »dvojne župnije« Gorica Solkan in dodeljena menzi goriških kanonikov.⁸ Goriški kapitelj je v solkanski župniji imenoval vikarja, da je s svojimi pomočniki pastoralno oskrboval nemajhno župnijsko ozemlje.

Katapan je gotovo nastal na kakšni starejši predlogi in na eni strani kaže na ustaljene vzorce religiozno-družbenih potez življenja solkanskih župljanov, ki so zaznamovale njihov »baročno« obarvan vsakdan, poznejša dopolnila pa hkrati pričujejo o spremembah, ki se skladajo z novimi, razsvetlenskimi in jožefinskimi posegi v družbi, značilnimi za iztekajoča se desetletja 18. stoletja. Naš vir je dragoceno dopolnilo k Attemsovimi vizitacijam v župniji, saj »pade« ravno nekje na sredo med dvema njegovima obiskoma v solkanski župniji v letih 1750 in 1764.⁹ Prvi je pomenil uvod v začetek njegovega škofovanja v »domači škofiji«, drugi pa že zarisuje spremembe, ki so bile plod njegovega vnetega pastoralnega delovanja. Že v petdesetih letih so se namreč začele notranje spremembe v župniji, saj so nastale nove kuratne kaplanije. Koristna je tudi primerjava z nekaj desetletij starejšim katapanom cerkve sv. Hilarija in Tacijana v Gorici, in sicer iz leta 1706.¹⁰ Končno je šlo za župnijo, ki je izšla iz solkanske pražupnije in je dolgo časa hodila isto pot kot solkanska. Letnica nastanka solkanskega katapana je sicer nekoliko vprašljiva, čeprav mu je pripisana letnica 1757. Mogoče so dokument sestavili v daljšem časovnem obdobju. Zamenjavam v župniji resda sledimo do leta 1757, vendar vsebuje tudi neki dopis iz leta 1760.¹¹

Območje župnije Solkan in njene cerkve

Solkansko župnijsko ozemlje je bilo obsežno. Zajemal je Solkan, Kromberk in Loke na robu goriške ravnine, nekaj briških vasi onstran Soče (Pevma z Oslavjem, Štmaver, Podsabotin s Podsenico) ter velik del »Gor« (Grar in Ravnica, v spodnjem delu Banjske planote Bate s Podlako, Čepovan z Lokvami in Lokovcem ter Gorenjo Trebušo). Nekaj naselij je nastalo pozno kot rezultat novoveških kolonizacijskih tokov in novih možnosti za izrabo Trnovskega

¹ ŽAS, *Cattapano della parrocchia di s. Stefano in Salcano*; mikrofilman in shranjen v PANG, Mikrofilmi, V – 12, št. 7: Katapan cerkve sv. Štefana v Solkanu z zač. vpisom l. 1757. Beseda katapan je bila na Goriškem običajna in se je uporabljala namesto pravilnejše besede »direktorij«. V goriškem katapanu iz leta 1706 stoji v naslovu *Directorium vulgo dictum Cattapano* (Tavano: *La vita socio-religiosa*, str. 31). Sicer pa je sopomenka za katapan tudi matrikula (gl. na primer Steska: *Radovljiska matrikula*, str. 23–37).

² Paljk: *Iz cerkvene zgodovine Solkana*, str. 98–135.

³ Höfler: *Gradivo za historično topografijo*, str. 13, 112; Štih: Solkan in njegovo zaledje, str. 28.

⁴ Štih: *Villa quae Sclavorum lingua vocatur Goriza*.

⁵ Höfler: O prvih cerkvah in pražupnijah, str. 51–52.

⁶ Höfler: *Gradivo za historično topografijo*, str. 13–18, 112–113. Gl. tudi Paschini: *La pieve di Salcano – Gorizia*, str. 73–76.; Valdemarin: *La chiesa e la parrocchia dei Santi Ilario e Taziano di Gorizia*, str. 145–216; Paljk: *Iz cerkvene zgodovine Solkana*, str. 98–106.

⁷ Tavano: *La diocesi di Gorizia*, str. 45.

⁸ ŽAS, *Cattapano*, p. 23.

⁹ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 1, str. 60–73; Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 189–226.

¹⁰ Tavano: *La vita socio-religiosa*, str. 29–40.

¹¹ ŽAS, *Cattapano*, p. 30.

gozda. To velja za Lokovec na vzhodnem robu Banjšic, Lokve in Gorenjo Trebušo.¹² Dvesto let starejša vizitacija Bartolomeja Porcie (leta 1570) našteva v sklopu solkanske župnije (le) deset sosesk: Solkan, Grgar, Sv. Lovrenc (Banjšice), Ravnica, Loke, Čepovan, Pevma, Podsenica, Štmaver in Stran,¹³ to pa je staro ime za Kromberk.

Proti Vipavski dolini je solkanska župnija pri Lokah mejila z župnijo Šempas, in sicer po potoku Lijak, vendar se je meja nadaljevala tudi čez »gorski greben«, saj je vas Trnovo pripadala šempaški cerkvi, zagotovo zaradi smeri srednjeveške kolonizacije tega dela Trnovske planote.¹⁴ Dolga je bila mejna linija z goriško župnijo na jugu in jugozahodu.¹⁵ Onstran Soče, na zahodni strani, je solkanska župnija med Pevmo in Podgoro mejila z župnijo Ločnik (Lucinico), ta pa se je čez obronke Kalvarije raztezala v (Goriška) Brda do vznožja Sabotina. Z nekdanjo rožaško župnijo Kanal (ob Soči)¹⁶ je župnija Solkan mejila na severu, tudi na Banjški planoti, to pa najbrž zopet pomaga razumeti kolonizacijske tokove na Planoti. Dandanašnji se je ime za Banjšice skrčilo le na kanalski del, središče južnega dela Banjšic, Bate, pa je izpodrinilo nekdanje skupno poimenovanje za široko planotasto območje, ki se dviga nad levim bregom reke Soče. V trebuškem koncu proti Idrijci je solkanska župnija mejila celo z oddaljeno župnijo Šentviška Gora in delno od te odcepljeno in sredi 18. stoletja ustanovljeno župnijo v Šebreljah.¹⁷

Med cerkvami gre prvenstvo župnijski cerkvi sv. Štefana, prvega mučenca, ki sicer ne spada med najstarejše patrocinije župnij, kot so Marija, Mihael, Peter, Jurij, Martin.¹⁸ Preludij solkanskega katapana se obrača v preteklost in poroča, da so cerkev v celoti zgradili leta 1566 (*funditus constructa*). Zelo pomehljiv je dostavek, da je bilo župnijsko središče predtem pri cerkvi sv. Lenarta, prvi mučenec pa je tudi tam ohranjal prvenstvo. Kaže, da je bila to le začasna rešitev, čeravno bi bilo na prvi pogled mogoče tudi razumeti, da so župnijsko cerkev postavili na novem mestu in jo »preselili« z bližnjega kraja ob robu vasi, kjer je stala cerkev sv. Lenarta, toda ta je bila vendar-

le z istim patrocinijem omenjena že leta 1471.¹⁹

Poleg župnijske cerkve navaja Attemsova vizitacija iz leta 1764 še sedem zakramentalnih cerkva, in sicer sv. Silvestra v Pevmi, sv. Mavra v Štmavru, sv. Marjete v Ravnici, sv. Martina v Grgarju, sv. Križa v Batah, sv. Janeza Krstnika v Čepovanu in sv. Frančiška Ksaverija v Trebuši. Ta »teritorialna shema« župnije je rezultat Attemsovih reform. Attems je tudi poskrbel, da so imele vse zakramentalne cerkve svojega stalnega kaplana.²⁰ Predtem so bile omenjene cerkve navadne podružnice – čeprav je marsikje že bil nastanjen kaplan – verjetno razen cerkve sv. Martina, ki jo je kot zakramentalno zabeležila že Porcijeva vizitacija.²¹ Starodavna cerkev v Grgarski kotlini – njene osnove so romanske²² – je torej že v 16. stoletju delno olajšala podeljevanje zakramentov ljudem v odmaknjenih gorskih vaseh. Nasprotno pa je bila od Solkana najbolj oddaljena cerkev sv. Frančiška Ksaverija v Trebuši komaj dobro postavljena (leta 1753),²³ pa je že bila (leta 1754) povzdignjena v kuratno kaplanijo,²⁴ pač zaradi nadškofove želje po bližini dušnega pastirja ljudem. Prej je Gorenja Trebuša spadala pod cerkev sv. Janeza Krstnika v Čepovanu.²⁵ Izpostaviti velja še cerkev sv. Križa v Batah iz 17. stoletja,²⁶ kamor se je preselilo cerkveno središče »solkanskih« Banjšic s hriba Sv. Lovrenc nad Batami oziroma naseljem Sveto (!), kjer je stala cerkev, posvečena temu svetniku in po katerem se je ta banjška soseska tudi imenovala (za razliko od »kanalske« soseske Banjšice Sv. Duha).²⁷

Vizitacija iz leta 1764 navaja nadalje filialne cerkve posameznih zakramentalnih cerkva – z izjemo Trebuše, kjer ni bilo nobene podružnične cerkve – njihove vloge pa so bile zelo različne. Nekatere so bile glavni sakralni objekt soseske in so bile obdane s pokopališčem, niso pa (še) postale zakramentalne. Bržkone zaradi bližine župnijskega središča je to ve-

¹² Kos: *Urbarji Slovenskega primorja*, str. 30.

¹³ AGG, *Visitazione Porcia*, fol. 454v.

¹⁴ Höfler: *Gradivo za historično topografijo*, str. 125–127; Pavlin: *Goriško gospostvo*, str. 27.

¹⁵ Na obronkih Stare gore je morda delček meje oplazil celo župniji Šempeter (pri Gorici) in/ali Vogrsko.

¹⁶ Prim. Höfler: *Gradivo za historično topografijo*, str. 97–103, 110–112.

¹⁷ Prav tam, str. 91–94. Strogo gledano je v lokvarskih gozdovih bržkone delček meje potekal celo z župnijo Vipava in morda tudi z župnijama Črniče in/ali Kamnje.

¹⁸ Gl. op. 5.

¹⁹ Kos: Solkan v srednjem veku, str. 136.

²⁰ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 189–226.

²¹ AGG, *Visitazione Porcia*, fol. 440v.

²² Svoljšak: Arheološka izkopavanja, str. 34–40.

²³ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 217 (cerkev, ki je bila *noviter extructa ante 11 annos*, ob vizitaciji 1764 še ni bila posvečena).

²⁴ Höfler: *Gradivo za historično topografijo*, str. 117.

²⁵ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 209.

²⁶ Höfler: *Gradivo za historično topografijo*, str. 115.

²⁷ Še leta 1742 je bil v cerkvi sv. Križa en sam oltar, pri sv. Lovrencu pa dva, poleg glavnega še stranski sv. Kvirina, a je bil v slabem stanju in pod iterdiktom. Tega so vaščani želeli prenesti v Bate, to pa se je – kot priča vizitacija iz leta 1750 – tudi zgodilo. Ob posvetitvi cerkve v Batah leta 1764 so bili v njej že trije oltarji (ACAG, *Visitazioni, Liber visitationis ultra l'Isontium anni 1742*, p. 104, 111; Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 1, str. 65; Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 204).

ljalo za cerkev sv. Katarine (oziroma sv. Marije)²⁸ v Kromberku na griču Sv. Katarine nad Solkanom, na območju prazgodovinskega gradišča in poznoantičnega naselja ter domnevno kraja, kjer naj bi leta 1001 stal omenjeni solkanski kaštel (grad).²⁹ Pod Solkan je prav tako spadala že precej oddaljena cerkev sv. Marije Magdalene v Lokah, tam pa je praznični kaplan olajšal vaščanom pot do župnijske cerkve.³⁰ K zakramentalni cerkvi sv. Mavra prišteva vizitacija iz leta 1764 cerkvi sv. Nikolaja v Podsabotinu in sv. Lovrenca v Podsenici.³¹ Vasi Lokve in Lokovec sta spadali pod čepovansko zakramentalno cerkev. Solkanski katapan le posredno omenja lokvasko cerkev sv. Antona Padovanskega, ki so jo postavili sredi 17. stoletja,³² v Lokovcu pa še niso imeli svoje cerkve. Manjši kraji oziroma zaselki s svojo cerkvijo so bili še Podlaka na Banjšicah s cerkvijo Marijinega obiskanja, Oslavje nad Pevmo s cerkvijo sv. Mihaela in cerkev sv. Trojice na Blanči (*in Bianca*), zanjo pa so skrbeli kromberški ključarji.³³ Krajevno ime je očitno povezano s starejšim imenom cerkve sv. Trojice – pravili so ji tudi Bela cerkev ali kar Bela nedelja.³⁴

Druge, večinoma manjše podružnične cerkve, so po navadi stale zunaj naselij in so jih lahko imenovali »cerkev na polju« (*ecclesia campestris*), krasile pa so tudi vrhove bližnjih hribov. Cerkve sv. Lenarta, sv. Vida in sv. Roka na Goriščeku pri Solkanu ter sv. Gabrijela v Kromberku, po kateri se imenuje hrib Škabrijel, so bile podružnice solkanske cerkve sv. Štefana.³⁵ Med temi izstopa najmlajša cerkev, cerkev sv. Roka, s tremi oltarji, ki so jo Solkanci sklenili sezidati na osnovi zaobljube po veliki kugi leta 1682.³⁶ V Kromberku je stala tudi cerkev sv. Primoža in

Felicijana, nedaleč od zaselka Fadigovšče,³⁷ a je bila verjetno nekakšna »eksteritorialna« cerkev soseske Grgar.³⁸ V okviru grgarske cerkve sv. Martina sta bili podružnici sv. Petra (na Britofu) in sv. Jakoba na Vodica (pod Sveto Goro). Na hribu Štanijel je stala cerkev sv. Danijela, podružnica zakramentalne cerkve sv. Marjete v Ravnici. Že omenjena banjška cerkev sv. Lovrenca je prav tako stala na vrhu hriba, kakor tudi cerkev sv. Valentina (oziroma sv. Marije) na Sabotinu, ki so jo dodelili cerkvi sv. Mavra v Štmavru, h kateri je spadala tudi cerkev sv. Andreja nad Podsabotinom.³⁹ Cerkve na hribih so privlačile puščavnike, eremite. Na Sabotinu sta še v drugi polovici 18. stoletja bivala dva. Ta cerkev s tremi oltarji je bila priljubljena romarska točka in na vrhu hriba so prišli lahko tudi prespali.⁴⁰ Nekaj od teh cerkva je bilo zagotovo tako ali drugače povezanih s starejšo poselitvijo. Poleg cerkve sv. Lovrenca moremo izpostaviti cerkev sv. Petra pri Grgarju pod prazgodovinskim gradiščem na Grajšču.⁴¹ Zanimiva je tudi cerkev sv. Vida s posrednimi pričevanji o morebitnih sledovih köttlaške kulture.⁴²

Med podružnične cerkve lahko prištejemo še kapelo v kromberškem gradu, dvorcu grofov Coronini, ki je bila posvečena Marijinemu rojstvu in je imela značaj javne kapele.⁴³ Druga grajska kapela, zasebni oratorij, je bila v dvorcu grofov Neuhaus v Štmavru, vendar ob Attemsovi vizitaciji leta 1764 že dve leti ni delovala, kajti po smrti grofa Leonarda Neuhausa in njegove žene Ludvike je zapadlo apostolsko dovoljenje za maševanje v njem.⁴⁴ Ne nazadnje ne smemo pozabiti še osrednje romarske frančiškanske cerkve na Sveti Gori s svojim hospicijem v Solkanu, ki je bila sicer izvzeta iz župnijske mreže, je pa stala na ozemlju solkanske župnije. S Sveto Goro so bili solkanski verniki zelo povezani, to pa se kaže tudi iz vsebine katapana.

Cerkvenotopografska slika se je z jožefinskimi posegi precej spremenila. Najbolj je odmevala ukinitve božje poti na Sveto Goro, vendar je bila v pojože-

²⁸ Patrocinijs sv. Katarine se je uveljavil neke sredi 18. stoletja. Predtem je vedno govor o Marijini cerkvi od najstarejše znane omembe leta 1466 naprej (Kos: Iz arhiva grofa Sig. Attemsa, št. 71, str. 125).

²⁹ Svoljšak: Sv. Katarina nad Novo Gorico, str. 33–48; Štihi: Solkan in njegovo zaledje, str. 29–30.

³⁰ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 216.

³¹ Prav tam, str. 220–221. Cerkev sv. Nikolaja vizitacija dodaja tudi patrocinijs sv. Notburge, ki se je Nikolaju pridružila na glavnem oltarju.

³² Höfler: *Gradivo za historično topografijo*, str. 116.

³³ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 1, str. 67. Cerkev se nahaja na robu Kromberka (ob današnji Novi Gorici).

³⁴ Pavlin, *Goriško gospostvo*, str. 37. Iz leta 1515 se je ohranilo tudi slovensko poimenovanje: *Wella nedeylla* (ASG, Archivio Coronini Cronberg, Serie Atti e Documenti, busta 257, fasc. 654 – *Vrbar der hoch geertenn Muetter Cristi vns(er) frawenn* /.../ 1515, fol. 50v).

³⁵ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 1, str. 67; Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 194, 543.

³⁶ Cerkev je leta 1689 posvetil goriški arhidiakon in goriško-solkanski župnik Janez Krstnik Krizaj (Paljk: Iz cerkvene zgodovine Solkana, str. 123).

³⁷ Cerkev so morali postaviti okrog leta 1500, saj je v urbarju iz leta 1507 govor o »novi cerkvi« (Pavlin: *Goriško gospostvo*, str. 131).

³⁸ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 1, str. 62. Cerkev je omenjena med grgarskimi podružnicami.

³⁹ Prav tam, 1, str. 62–71; Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 200–226.

⁴⁰ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 225.

⁴¹ Bratina: Grgar – Grajšče, str. 21–27.

⁴² ZVNKD Nova Gorica, Evidenčni list spomenika, Ščedne – sv. Vid. Cerkev je stala ob poti Solkan – Sv. Trojica, že precej daleč od solkanskega naselitvenega jedra, pač pa zelo blizu današnji novogoriški cerkvi Kristusa Odrešenika.

⁴³ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 543.

⁴⁴ Prav tam, str. 221.

*Jugozahodni del župnije Solkan na vojaškem zemljevidu
(Slovenija na vojaškem zemljevidu, sekcija 181)*

finskem obdobju obnovljena, to pa ni veljalo za nekatere opuščene cerkve. Ukinjena romarska cerkev sv. Valentina si ni več opomogla. Poleg te danes tudi ni več cerkev sv. Lenarta in sv. Vida, sv. Gabrijela in sv. Danijela, sv. Primoža in sv. Jakoba, sv. Lovrenca (pri Batah) in sv. Andreja. Cerkvi sv. Katarine in sv. Roka sta bili žrtvi poveljnih oblasti v petdesetih letih 20. stoletja.⁴⁵ Nekatere nedotirane in odmaknjene cerkve so propadale že pred posegi cesarja Jožefa II. Iz solkanskega katapana izvemo, da je bila cerkev sv. Primoža in Felicijana že porušena.⁴⁶ Cerkev sv.

Lenarta je bila pod interdiktom, po katapanu od leta 1758,⁴⁷ zato so se procesije namesto k tej cerkvi usmerile k sv. Roku na Gorišček, to pa je Atems z dekretom predpisal že po vizitaciji leta 1750.⁴⁸ Cerkev sv. Lenarta sicer omenja še vizitacija iz leta 1772,⁴⁹ v osemdesetih letih pa se je skladno s časom začelo odmiranje spomina nanjo. Pod interdiktom je bila začasno še cerkev sv. Lovrenca na Banjšicah. Potem ko je bila po udaru strele v zvonik precej poškodovana in zanemarjena, je bila leta 1772 izrečena prepoved maševanja v njej.⁵⁰ V vizitacijah iz let 1764 in 1772 pa ni več sledu o cerkvi sv. Andreja nad Podsabotinom, je pa zato omenjen Andrejev oltar v cerkvi sv.

⁴⁵ Prim. Höfler: *Gradivo za historično topografijo*, str. 114–117.

⁴⁶ Katapan poroča, da so procesijo k tej cerkvi opustili in se odpravili k sv. Katarini. Dve predpisani maši so duhovniki potlej brali v Grgarju, to pa priča o že omenjeni povezavi cerkve z grgarsko sosesko. Ta *ecclesia campestris* ni imela premoženja in zanjo naj bi skrbela bratovščina pri cerkvi sv. Petra v Grgarju. Po pričevanju grgarskega ključarja Valentina Černeta (leta 1750) je dobivala dohodek le na osnovi miloščine, skrbeti pa je že tako morala za dve grgarski cerkvi

(Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 1, str. 62–63).

⁴⁷ Kot tako jo beleži že vizitacija iz leta 1742 (NŠAG, ACAG, Visitazioni, *Liber visitationis ultra l'Isontium anni 1742*, p. 102).

⁴⁸ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 1, str. 134.

⁴⁹ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 543.

⁵⁰ Prav tam, str. 554.

Nikolaja v vasi,⁵¹ zato je mogoče sklepati, da je bila tudi ta cerkev zapisana propadu.

Patrociniji in posvetitve, procesije in bratovščine

Solkanski katapan je v primerjavi z dobrega pol stoletja mlajšim goriškim manj izčrpen, ko je govor o bogoslužnih opravilih. Kljub temu nam riše praznične dneve, ki so zaznamovali vsakdan prebivalcev župnije, saj je bil njihov življenjski ritem povezan predvsem s cerkvenimi prazniki. Poleg obhajanja glavnih katoliških praznikov sta župljane oziroma vaščane posameznih sosesk župnije pritegnila praznovaje patrocinijev – nanje jih je vsekdar opozarjal cerkveni zavetnik – in spomin na posvetitve cerkva. Katapan precej vestno navaja tudi praznovanja bratovščin ter romanja. Beležil je tudi čas letnih računov posameznih cerkva (sosesk). Vsako leto so v navzočnosti duhovnika, ključarjev (in sosedov), lahko pa tudi jurisdicentov ali njihovih pooblaščenec pregledali finančno stanje in volili nove ključarje, ki so potem bdeli nad finančnim stanjem cerkva.⁵²

Datume slovesnosti so seveda v veliki meri določali svetniki, ki so jih častili, tudi tisti na stranskih oltarjih. V nekaterih primerih so bili ti odločilni za patrocinij cerkve oziroma so povzročili spremembo le-tega. Posebno se je to rado zgodilo, če je bila v glavnem oltarju Marijina podoba, to pa je bilo kar pogosto. V cerkvi sv. Katarine v Kromberku na primer si je stranski oltar sv. Katarine v 18. stoletju priboril »prvenstvo«, bržkone toliko bolj, ker je v kraju delovala bratovščina te svetnice.⁵³ Zato so morali duhovniki tam opraviti veliko število maš na Marijine praznike in seveda tudi 25. novembra, na god sv. Katarine. Podobno je bilo pri sv. Valentinu na Sabotinu z glavnim Marijinim oltarjem. Čeprav v katapanu lahko preberemo, kako se je procesija vila *ad B. M. in Sabutino*, je bil stranski oltar sv. Valentina z bratovščino odločilen za uveljavitev tega patro-na. Tretji oltar sv. Barnabe pa je počastila procesija na njegov god (11. junija). Bratovščina sv. Kvirina v Batah – nadškof Attems jo je kanonično ustanovil ob vizitaciji 28. julija 1764 – je imela na razpolago stranski oltar sv. Kvirna v cerkvi sv. Križa, ki so ga v

Bate pred leti prenesli iz cerkve sv. Lovrenca. Tam je bil že skorajda zapisan propadu.⁵⁴

Pri praznovanju posvetitev cerkva je opazen premik od godovnega dneva na bližnjo nedeljo. Pri župnijski cerkvi se je glede na sočasno opombo to zgodilo že pred izdelavo katapana. Stoletja so praznovali posvetitev cerkve sv. Štefana na god sv. Ane,⁵⁵ vsaj že sredi 18. stoletja pa so se odločili za tretjo nedeljo v juliju, ki po datumu ni daleč od goda svetnice (26. julij). Podobno se je zgodilo tudi pri več filialah, ki so v preteklosti praznovale posvetitev cerkve na dan med tednom. V nekaterih primerih (Loke, Podsenica) se je to zgodilo nekoliko z zamikom, kot nam sugerirajo poznejši vnosi v katapan.

Na dan posvetitve (kakor tudi na dan patrocinija) so se k nekaterim cerkvam podali v procesiji.⁵⁶ Morda v katapanu vse niti niso navedene, v večini primerov pa gre za Solkanu bližnje cerkve. Tudi pri procesijah je skladno s prejšnjimi ugotovitvami mogoče opaziti nekaj datumskih rošad. Procesija v Loke je bila na primer namesto na dan patrocinija na nedeljo po godu sv. Marije Magdalene. Podobno so se odločili za »godovno« procesijo k sv. Lovrencu v Podsenici. Najbrž so sčasoma opustili procesijo k sv. Valentinu na Sabotinu, če hoče pripomba *nihil* povedati prav to. Ker je bila cerkev sv. Lenarta opuščena, sta dve procesiji zavili k sv. Roku. Svojo pomembnost je v tem pogledu z zamikom izgubila tudi cerkev sv. Vida, kamor so se v procesiji odpravili na dan patrocinija, na god sv. Marka in še enkrat v prošnjem času. Ti dve procesiji sta se preusmerili k Solkancem bližjemu sv. Roku. Tudi procesija, namenjena k sv. Primožu, je spremenila smer, saj so se zaradi propadajoče cerkve odpravili kar k sv. Katarini. Tja so šli še na god sv. Urbana in tako skrajšali pot, ki je predtem vodila do sv. Gabrijela na vrhu hriba. Opazimo torej »koncentriranje« procesij pri nekaterih cerkvah. Sv. Rok na Goriščeku je bil izrazit tak primer, saj so tja šli iz solkanske župnijske cerkve že tako štirikrat v letu (na veliki petek, na dan posvetitve cerkve z Najsvetejšim, na god sv. Frančiška Ksaverija (stranski oltar!) in sv. Kvirina od zaobljube leta 1755). Na ravni župnije je bila zelo slovesna te-lovska procesija z Najsvetejšim. Nekateri procesije (v grajsko kapelo na mali šmaren, v Loke za patrocinij, k sv. Martinu na god sv. Petra v verigah) so se na pot odpravile z banderi (*cum vexillis*). Prošnja procesija v

⁵¹ Prav tam, str. 221, 565.

⁵² Gl. na primer NŠAG, ACAG, Visitazioni, *Liber visitationis ultra l'Isontium anni 1742*, passim.

⁵³ Štefan Komel, leta 1742 ključar te cerkve, govori enkrat o Marijini, drugič o Katarinini cerkvi (NŠAG, ACAG, Visitazioni, *Liber visitationis ultra l'Isontium anni 1742*, p. 112–113). Katapan se je dilemi izognil tako, da je ime zavetnika izpustil in navaja le ime kraja.

⁵⁴ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 204–205.

⁵⁵ Tako je bilo že pred postavitvijo nove cerkve, kot dokazuje zapis o gospostvu, pravici in tlaki v goriškem uradu iz leta 1523 (Kos: *Urbarji slovenskega primorja*, str. 163).

⁵⁶ O solkanskih procesijah gl. podrobno v Paljk: Iz cerkvene zgodovine Solkana, str. 112–117.

V spodnji razpredelnici je navedbam iz katapana dodan seznam oltarjev, kakor jih navaja predvsem vizitacija v letu 1764.⁵⁷

kraj z zakramentalno cerkvijo	cerkev – patrocinij (kraj)	oltarji	praznik posvetitve cerkve	romanja	bratovščine
Solkan	sv. Štefan	Štefan Ana Janez Krstnik Rožnovenska Marija Valentin	sv. Ana → tretja nedelja v juliju	telovo; na Sv. Goro: velikonočni ponedeljek, binkošti, Porcijunkula, Marijino vnebovzetje	sv. Štefan sv. Marija (Sv. gora) – druga nedelja po sv. Mihaelu
	sv. Vid	Vid	nedelja po sv. Mohorju	sv. Marko, prošnji torek, sv. Vid	
	sv. Lenart	(Lenart)	sv. Urh	sv. Urh → k sv. Roku, sv. Lenart → k sv. Roku	
	sv. Rok	Rok Frančišek Ksaverij Anton	nedelja po sv. Roku	veliki petek, sv. Kvirin, nedelja po sv. Roku, sv. Frančišek Ksaverij	
	sv. Katarina (Kromberk)	Marija Katarina	nedelja po sv. Martinu		sv. Katarina
	sv. Gabrijel (Kromberk)	Gabrijel	sedma nedelja pred veliko nočjo	sv. Urban → ponedeljek po binkošti k sv. Katarini	(sv. Gabrijel) – nedelja po sv. Martinu
	sv. Trojica (Blanča)	Trojica Jakob in Lucija	nedelja po sv. Mihaelu	prošnji ponedeljek, nedelja v osmini telovega, mali šmaren	sv. Trojica
	sv. Marija (Kromberk – grad)	Marijino rojstvo		mali šmaren	
	sv. Marija Magdalena (Loke)	Marija Magdalena	nedelja po sv. Vidu	sv. Anton Padovanski, sv. Marija Magdalena	sv. Nikolaj
Ravnica	sv. Marjeta	Marjeta Jernej Egidij	nedelja pred sv. Jernejem	sv. Mohor in Fortunat	(sv. Marjeta) – nedelja pred prvo adventno nedeljo
	sv. Danijel	Danijel	sv. Filip in Jakob		sv. Danijel – nedelja pred vsemi svetimi
Grgar	sv. Martin	Martin Neža Fabijan in Sebastijan	nedelja po sv. Petru	sv. Peter in Pavel, sv. Peter v verigah Sv. Gora – sobota binkošti kvater	sv. Martin

⁵⁷ Prav tam, 4, str. 189–226; prim. tudi *Carlo M. d'Attems, Atti delle visite pastorali*, 1, str. 60–73. V prvem stolpcu je po župnijskem središču navedenih sedem krajev z zakramentalno cerkvijo. Če v drugem stolpcu v oklepaju ni naveden kraj, je cerkev treba prišteti k središču v prvem stolpcu. Če je v tretjem stolpcu navedenih več svetnikov, so prvega častili na glavnem oltarju, preostale na stranskem. V oklepaju so oltarji, ki verjetno niso bili več v rabi, katerega od oltarjev (na primer sv. Gotarda v Batah) pa so najbrž postavili po letu 1757. Znak → v četrtem in petem stolpcu pomeni spremembo dneva in/ali ciljnega kraja, če je to bilo v času nastanka katapana že dejstvo. Pri bratovščinah je dodan dan praznovanja, če ne gre za god patrona, ki mu je bila bratovščina zapisana. Bratovščine v oklepaju niso bile več delujoče.

kraj z zakramentalno cerkvijo	cerkev – patrocinij (kraj)	oltarji	praznik posvetitve cerkve	romanja	bratovščine
	sv. Peter	Peter	bela nedelja	sv. Anton Padovanski	sv. Peter – prva adventna nedelja
	sv. Jakob	Jakob	nedelja po sv. Primožu		
	sv. Primož in Felician (Kromberk)	(Primož in Felician)	nedelja v osmini vnebohoda	nedelja v osmini vnebohoda → k sv. Katarini	
Bate	sv. Križ	Križ Kvirin Gotard		sobota pred tretjo nedeljo po sv. Juriju	
	sv. Lovrenc	Lovrenc	nedelja pred sv. Lovrencem		
	sv. Marija (Podlaka)	Marija	nedelja po sv. Lovrencu		sv. Marija – Marijino darovanje
Čepovan	sv. Janez Krstnik	Janez Krstnik Kvirin Marija Rožnovenska	sv. Elija		rojstvo Janeza Krstnika; (sv. Janez Evangelist)
	sv. Anton Padovanski (Lokve)	sv. Anton Padovanski			(sv. Anton Padovanski)
Trebuša	sv. Frančišek Ksaverij	Frančišek Ksaverij			
Pevma	sv. Silvester	Silvester Trije kralji Anton Padovanski	nedelja v osmini vnebohoda	prošnja sredo	sv. Silvester
	sv. Mihael (Oslavje)	Mihael			sv. Neža
Štmaver	sv. Maver	Maver Anton Padovanski	druga nedelja po sv. Juriju	druga nedelja po sv. Juriju	
	sv. Valentin	Marija Valentin Barnaba	nedelja po sv. Juriju	nedelja po sv. Juriju, sv. Barnaba	sv. Valentin
	sv. Nikolaj (Podsabotin)	Nikolaj (in Notburga) Andrej	nedelja po sv. Nikolaju		
	sv. Lovrenc (Podsena)	Lovrenc	nedelja pred sv. Mohorjem in Fortunatom	sv. Lovrenc	
	sv. Andrej (Podsabotin)	(Andrej)			sv. Andrej

Pevmi in procesija enkrat v maju na Banjšicah (verjetno v Batah) sta se vili po poljih.⁵⁸

⁵⁸ Dodamo lahko še kakšno procesijo novejšega datuma. K novi cerkvi v Trebuši so dvakrat v letu romali Čepovanci, ki jim je Attems ob vizitaciji leta 1764 tudi predpisal, naj se v znak podrejenosti cerkvi sv. Štefana odpravijo na procesijo v Solkan vsako leto na prvo nedeljo po sv. Roku. Trebušarjem zaradi oddaljenosti od župnijske cerkve, do katere je bilo

Na Sveto Goro so se župljani v procesiji odpravljali večkrat v letu, in sicer na velikonočni ponedeljek, na binkošti (z banderi), na Porcijunkulo in na veliki šmaren. Solkanska Marijina bratovščina

sedem ur hoda, ni bilo treba v Solkan, so pa v procesiji šli v Čepovan (*Carlo M. d'Attems, Atti delle visite pastorali*, 4, str. 208–212, 553).

se je tam srečala na drugo nedeljo po sv. Mihaelu. Poseben privilegij je pri obisku Svete Gore pripadel Grgarcem, saj jih je solkanski župnik spremljal tja na kvatno soboto v binkoštnem času. Spomin na njihovo domačinko, vidkinjo Uršulo Ferligoj, je bil pač v kraju še vedno zelo živ.⁵⁹ Zanimiv je seznam procesij zunaj župnije. Ciljni kraji so bili nekdanj (manjša) romarska središča. Solkanci so se na ta način povezali z nekaj sosednjimi (dostopnejšimi) župnijami, s kanalsko, šempetrsko, z goriško in ločniško. Najdlje je vodila pot na Vitovlje v župniji Črniče k Marijini cerkvi,⁶⁰ a so po katapanu sodeč spremenili tako kraj kakor tudi dan, saj ni bil več točno definiran. Izbrali so si namreč Kostanjevico (Kapelo). To baročno karmeličansko svetišče je v baročnem času postalo priljubljena romarska točka za prebivalce Gorice in njene okolice; iz Gorice so tja po zaobljubi romali na god sv. Jožefa.⁶¹ Vendar pa vizitacija iz leta 1772 trdi, da je bila vitovska procesija še vedno živa, res pa se je udeležilo le malo ljudi. Slabo udeležbo so ugotavljali tudi za procesijo k sv. Otonu pri Šempetru.⁶² Katapan pri tej v pripisu poudarja, naj bo na kateri koli prosti dan, to pa naj velja tudi za procesijo k sv. Trojici na Kalvariji nad Podgoro v župniji Ločnik, kamor so sicer romali na Marijo Snežno. Prebivalci Banjšic so se odpravili k svojim istoimenskim (banjškim) sosedom, in sicer so en dan po procesiji doma šli k sv. Duhu pod kanalsko župnijo.

Na nekdanjo povezanost z goriško župnijo spominja več procesij. K sv. Roku v Podturnu (danes je to goriška četrt San Rocco), podružnični cerkvi sv. Hilarija in Tacijana, so Solkanci poromali *cum vexillis* 16. avgusta. Na isti dan je k sv. Roku vodila tudi votivna procesija Goričanov iz cerkve sv. Hilarija in Tacijana.⁶³ Zelo slovesno je bilo na zahvalno nedeljo, ko so iz solkanske župnije prišli z banderi v cerkev v Hilarija in Tacijana in pred izpostavljenim Najsvetejšim zapeli zahvalno pesem, nato pa je bila na vrsti procesija s petjem psalmov po goriškem trgu Travniki ali – če ni bilo časa – okoli cerkve. Ko so se vrnili v cerkev, so bogoslužje nadaljevali s petimi molitvami in mašo s pridigo, ki jo je daroval solkanski vikar.⁶⁴ Goriški katapan iz prve polovice 18. stoletja jasno dokazuje starodavnost še nekaterih že omejenih solkanskih procesij, saj jih je še nekaj izpričanih za isti dan. To velja za obe procesiji na Sabotin (na god sv.

Barnabe in na prvo nedeljo po sv. Juriju), za procesijo k sv. Otonu (na ponedeljek po vnebohodu) in na Vitovlje (binkoštni torek).⁶⁵

Na območju solkanske župnije je sredi 18. stoletja delovalo okoli dvajset bratovščin.⁶⁶ V baročnem času se je število zelo povzpelo. Za primerjavo – vizitacija iz leta 1570 jih našteva le osem (tri oziroma štiri v Solkanu: sv. Marije, sv. Janeza (Krstnika), sv. Lenarta in sv. Gabrijela (ta je bila (tudi) kromberška), eno v Grgarju (sv. Martina), eno v Ravnici (sv. Danijela), eno v Pevmi (sv. Mihaela) in Marijino na Sabotinu.⁶⁷ Večina se jih je ohranila do 18. stoletja. Ni več delovala bratovščina sv. Lenarta, bratovščini sv. Mihaela in sv. Marije pa sta »izpodrinili« bratovščini sv. Neže in sv. Valentina. Nedolgo pred izdelavo katapana so opustili stari bratovščini sv. Gabrijela v Kromberku in sv. Marjete v Ravnici ter sv. Janeza Evangelista v Čepovanu in sv. Antona Padovanskega na Lokvah. Patroni bratovščin so bili pogosto identični z zavetniki sosesk (v Solkanu, Kromberku, Grgarju, Čepovanu in Pevmi) ali drugih, podružničnih cerkva. Patron je praviloma določal dan praznovanja bratovščin, vendar so bile nekatere od njih izjema. Nekaj bratovščin, ki so gotovo že (in še) delovale, katapan ne omenja. Attemsova vizitacija leta 1750, ki je sicer pri navedbah bratovščin zelo skopa, trdi, da sta v Solkanu delovali bratovščini Najsvetejšega zakramenta, ki so jo kanonično ustanovili 28. aprila 1652, in rožnovenska (morda je identična z Marijino, ki je omenjena v katapanu),⁶⁸ o katerih je bil govor tudi pri nadškofovem obisku leta 1764.⁶⁹ Še ena rožnovenska bratovščina, v Čepovanu, je izpričano potrjena za celotno obravnavano obdobje, saj so jo ustanovili že leta 1730.⁷⁰

Čeravno so nekatere bratovščine opustili, so nastajale nekatere nove, saj jim je bil nadškof Attems precej naklonjen zaradi njihove pomembne versko-socialne vloge.⁷¹ V Solkanu sta se trem bratovščinam na začetku šestdesetih let pridružili še dve: sv. Križa in krščanskega nauka, do leta 1772 pa se je priključila še bratovščina Marije sedem žalosti.⁷² Omenjen je že bil primer ustanovitve bratovščine sv. Kvirina (pozneje Kvirina in Gotarda) v Batah. V novi cerkvi sv. Frančiška Ksaverija v Trebuši so pri stranskem oltarju

⁵⁹ Gl. Rosa: Grgarci – »Vitezi Svetogorske Kraljice«, str. 197–224.

⁶⁰ Gl. Höfler: *Gradivo za historično topografijo*, str. 129.

⁶¹ Tavano: *La vita socio-religiosa*, str. 30, 33.

⁶² Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 546–547.

⁶³ Tavano: *La vita socio-religiosa*, str. 30, 34.

⁶⁴ Prav tam, str. 39.

⁶⁵ Prav tam, str. 30, 33, 38. Pri vseh treh cerkvah so izpričane eremitske postojanke, ki so sprejemale romarje (Tavano: *La diocesi di Gorizia*, str. 34).

⁶⁶ Prim. Paljk: Iz cerkvene zgodovine Solkana, str. 118–119.

⁶⁷ AGG, *Visitazione Porcia*, fol. 348v, 443–446.

⁶⁸ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 1, str. 61, 71.

⁶⁹ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 194.

⁷⁰ Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 1, str. 64, 544.

⁷¹ Tavano: *Religiosità e società nelle confraternite*, str. 146–147.

⁷² Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali*, 4, str. 194, 543.

(6)		JUNIUS	
e	1		
f	2	Erafini Mifsa in Locha.	
g	3		
A	4	Quirini Ep.M. Mif. in Bajliza et Chiepoano	NB. Mifsa per
b	5	In Feflo Sacratifs. Corporis Christi	Salcani Procel
c	6	Procel. cum Venerabili Sacramento.	ad S. Rochum
d	7	Dom: infra Guam Corporis Procel: cii Vene	votiva ab Anne
e	8	rabili ad SS. Triadē. Et Rāo in Cronberg	1755. d. 21
f	9	Primi & Feliciani. Mif. ad S. Primun. Vicar.	NB. Mifsa per
g	10	(Dom: post S. Primū Dedicāo ad S. Jacobum)	ficitur Gargari
A	11	Barnabæ Ap. Procel. ad B.V. in Sabutino, &	
b	12	Mif. ad S. Laurentium in Baishiza.	
c	13	Antonij Pad. Procel. in Locha Patroc. Frater	Primif. 3. 2.
d	14	in Loqua, Mif. & Procl. ad S. Petrū Gargari.	Pratarmtan
e	15	Viti M. Procel. ad S. Vitum.	ad. opala, v. i. p. a
f	16		ca sequenti
g	17	Dom. post S. Vitum Dedicāo in Locha.	
A	18		
b	19	Gervafij & Protasij Mif. ad S. Gabrielem	
c	20	Votiva Comunitatis Sagoria. Vicar.	
d	21		
e	22	Achatij. Mif. ad S. Laurentiū in Bajliza	
f	23	Vigilia. Mifsa in Chiapovano.	
g	24	Nat. S. Joan. Patroc. & Sodalitas Chiepovani	Primif. 3. 2.
A	25	Mifsa in Chiepovano.	
b	26	Joannis & Pauli Mif. in Podlacha Tali die	
c	27	benedicuntur Candelae ad depellendas noxias tempestates.	
d	28	Vigilia cum Jeunio.	
e	29	Petri & Pauli Procel. in Gargar. & Rāo ibidem	Primif. 3. 2.
f	30	Commer. S. Pauli. Mif. in Gargar	
		Dom. post S. Petrum Dedicatio Scti	
		Martini in Gargar.	

Iz solkanskega katapana
(ŽAS, Cattapano, p. 6).

ustanovili škapulirsko bratovščino,⁷³ na Lokvah pa (ponovno?) bratovščino sv. Antona Padovanskega.⁷⁴ Tem je bilo usojeno kratko življenje, kajti reformni posegi avstrijskega cesarja Jožefa II. so na tem področju v začetku osemdesetih let 18. stoletja povzročili pravi pretres. Bratovščine so bile ukinjene, premoženje pa izročeno verskemu skladu.⁷⁵

Objava katapana (koledarski del)

Solkanski katapan se ne omejuje le na zapis bogoslužnih opravil v koledarskem letu, ki je zapisan spodaj; to je sicer jedro tovrstnega vira. Sestavlja vec je namreč tudi natančneje opredelil dolžnosti solkanske duhovščine in posameznih kuratov v župniji ter njihove dohodke, se ozrl v zgodovino župnije in ni pozabil posebej izpostaviti dobrotnikov solkanske cerkve. Marsikateri koristen podatek za zgodovino župnije, ki bi sicer zaradi določenih izgub dragocega solkanskega arhiva utonil v pozabo, je bil tako odtrgan pozabi.

Mere katapana so 29x19,5 cm. Foliji so z vrvcico

⁷³ Prav tam, str. 204, 217, 544.

⁷⁴ Prav tam, str. 544.

⁷⁵ Dolinar: Jožefinizem in janzenizem, str. 156.

prišiti na kartonsko platnico, a so od nje že precej odtrgani. V celoti šteje katapan poleg uvodnega nepaginiranega folija 33 pagin. Avtor oziroma avtorji niso znani, a po specifičnem rokopisu vendarle lahko prepoznamo drugo roko, ki je v katapan vnašala nekatere opombe, najbrž okoli leta 1800. Gre za prvega solkanskega cesarsko-kraljevega župnika Franca Antona Štanta, ki je v Solkanu nastopil službo leta 1795.⁷⁶ Ni pa bil edini, ki je sem pa tja vnašal dopolnila. Nekaj opomb s svinčnikom je gotovo zelo poznega nastanka, verjetno šele iz druge polovice 19. stoletja. Osnovno besedilo je morda del dolgoletnega solkanskega vikarja Blaža Bensa,⁷⁷ če ni nastalo pod peresom katerega od goriških kanonikov.

Prepis⁷⁸ upošteva original pri določenih odklonih zapisovanja besed (na primer *primisarius/primissarius*) in pisanju skupaj ali narazen. Zaradi lažje preglednosti je poenotena raba velikih in malih začetnic, tako da so osebna imena in prazniki napisani z veliko začetnico, pri raznem drugem besedju (na primer pri titulah, praznovanjih), ki je v viru zapisano z veliko, pa smo uporabili malo začetnico. Interpunkcija je prilagojena sodobnemu načinu pisave. *I longa* je zapisana z *i*, *u* in *v* pa glede na fonetične značilnosti. Glavni in vrstilni števniki so izpisani v celoti (*prima* namesto 1., *quatuor* namesto 4or, *secunda* za 2da), razen ko gre za denarne zneske. Številka zaporedne pagine je napisana na levi strani prepisa (v originalu je na sredini nad besedilom) krepko v oglatem oklepaju. Krepko so izpisani tudi uvodni naslov in imena mesecev, ki so v originalu zapisana z velikimi črkami.

Kratice so v celoti razrešene. Skoraj vedno je v originalnem besedilu okrajšana beseda *sanctus/sancti* (s. ali ss.). Pisar je pogosto uporabljal črtico nad besedilom za izpadlo črko (predvsem za črko m). Srečamo tudi ustrezne kratice za *pro* in *per* ter za končnico *-us*. Besede so v originalu lahko okrajšane na različne načine, na primer *quondam* kot q^m, qdm ali qdam), *sanctum* kot Stum ali Sm, *dedicatio* kot Dedicat., Dedicao ali Dedic°, *domini* kot D. ali Dni in podobno. Kontrakcij in suspenzij (z ustrezno črtico ozitoma vijugo nad besedo) je kar precej, na primer *Domica* za *dominica*, *Eccla* za *ecclesia*, *Commemorao* za *commemoratio*, *Parolis* za *parochialis*, *Confesoes* za *confessiones*, *Ascensois* za *Ascensionis*, *Patoium* za *patrocinium*, *Rdum* za *reverendum*, *Rtio* za *ratio*, *aa* za *anima*, *Illmi* za *illumunissimi*, *Mis.* za *missa*, *Epiph.* za *Epiphania*, *Domin.* za *dominica*,

Paschal za *Paschales*, *Frat* za *fraternitas*, *Sanctiss*^{ac} za *sanctissimae*, *Proces*^o za *processio* in druge. Tudi nekatera osebna imena so okrajšana: *Fort*ⁱ (*Fortunati*), *Laurent*^{um} (*Laurentium*), *Io*is *Bptae* (*Ioannis Baptistae*), *Seb.* (*Sebastianus*). Značilne so kratice (večinoma za genitivno obliko) besed *abbatis* (Ab.), *martyris* (M.) ali *martyrum* (Mm.), *virginis* (V.), *pap(p)ae* (Pp), *episcopi* (Ep.), *apostoli* (Ap.) itd. Popolno so v prepisu zapisane tudi besede *beata Maria Virgo*, *Domini nostri Iesu Christi*, ki so v originalu okrajšane z inicialkami.

Originalno besedilo je vneseno v štiri stolpce. V prvem se zaporedoma od prvega do zadnjega dneva v letu ciklično ponavljajo črke od A do G za sedem dni v tednu. V drugem so številke, ki označujejo zaporedni dan v mesecu. V tretjem stolpcu je osnovno besedilo, a je vpisanih le del godovnih dnevv. Besedilo, ki se nanaša na premične praznike in zato ne ustreza oštevilčenim dnevom v mesecu, je na levem robu praviloma zamejeno z vzdolžno linijo ali oklepajem. V zadnjem stolpcu so dodane opombe, ki največkrat navajajo plačilo duhovnikom. V prepisu je besedilo četrtega stolpca odmaknjeno od besedila v tretjem z razmikom v dolžini odstavka. Poznejše dopise drugih avtorjev, ki so v originalu dodani bodisi v tretji bodisi v četrti stolpec, oklepa v prepisu okrogli oklepaj. To pa ne velja za pripise v katapan s svinčnikom – ti so podani v opombah, kjer so zabeležene še nekatere druge posebnosti (razure, popravki, prečrtane besede in drugo). Od edicijskih znakov je uporabljen še poševni oklepaj za neberljivo ali slabo berljivo besedilo.

***Cattapano della parrocchia di s. Stefano in Salcano 1757*⁷⁹**

[–] ECCLESIA

sancti Stephani protomartyris,

quae parochialis memoratur Salcani, funditus est constructa anno Domini 1566.

Pridem parochialis fuit ecclesia sancti Leonardi sed sub patrocinio sancti Stephani protomartyris.

Praemonitio

Vicarius singulis annis perficiet duo sacra pro anima quondam Urbani Milosich. Duo pro anima quondam Gabrielis Lampretig, unum die sancti Gabrielis et unum infra octavam Omnium sanctorum. Pro anima

⁷⁶ Paljk: Iz cerkvene zgodovine Solkana, str. 103. Štanta je bil solkanski župnik do smrti leta 1822.

⁷⁷ Prav tam, str. 102, 104.

⁷⁸ Prim. *Carlo M. d'Attems, Atti delle visite pastorali*, 1, str. IL (Metodologija transkripcije dokumentov).

⁷⁹ Naslov na platnici je dodan precej pozneje in ga je po pisavi sodeč mogoče pripisati solkanskemu župniku Štanti. Morda se je to zgodilo štirideset let po nastanku katapana, kot nam domnevno sugerira popravek števila 9 v 5 znotraj letnice. Prvi folij retro je nepopisan. Tekst se začne na hrbti strani tega folija.

quondam illuminissimi domini comitis Hermani ab Attems duo sacra uno die martis consequenter. Item pro anima quondam Martini Canzler⁸⁰ duo sacra. Omnes isti sunt benefactores ecclesiae.

[1] IANUARIUS

- 1 Circumcisio Domini. Missa in Gargaro.
 6 Epiphania Domini. Missa in Gargaro et Peuma.
 Dominica secunda post Epiphaniam festum sanctissimi Nominis IESU.
 15 Pauli primi eremitae (et commemoratio sancti Mauri abbatis).
 17 Antonii abbatis. Rationes in Locha. Pro rationibus prmissario L 2.⁸¹
 20 Fabiani et Sebastiani martyrum. Missa in Gargaro.
 21 Agnetis. Fraternitas in Oslaulia, missa Gargari. Prmissario L 2.
 22 Vincentii et Anastasii martyrum.
 25 Conversio sancti Pauli. Missa in Gargaro et missa in Podlacha.
 Vicarius singulis Quatuor temporibus per annum debet ire Peumam binis vicibus celebratum et sex sacra pro illuminissima domo Turriana applicare et duo pro aliis benefactoribus.

[2] FEBRUARIUS

- 1 Birgitae virginis.
 2 Purificatio beatae Mariae Virginis. Missa in Cronberg. Benedictio candellarum spectat ad dominum vicarium.
 3 Blasii. Missa in Chieповan et Baisziza.
 5 Agatae virginis, martyris. Missa in Cronberg.
 6 Dorotheae virginis, martyris. Missa in Locha et ad sanctum Andream in Podsabutino.
 9 Apolloniae virginis, martyris.
 13 Fuscae virginis.
 14 Valentini presbyteri. Fraternitas in Monte Sabutino. Prmissario L 2, pro prandio L 2 si desit.
 Die Comiscinae pro sacro Gargari L 3, Baishicae 3, pro sacro Iuliano et prandio 5.
 22 Cathedrae sancti Petri Antiochiae. Missa in Gargar.
 23 Vigilia.
 24 Mathiae apostoli.
 Dominica Quinquagesima dedicatio sancti Gabrielis.
 (Feria secunda, tertia, sacrum hora septima cum expositione, vesperi sexta lytanie et cetera, die Cinerum hora septima functio.)

Dominica prima, dominica secunda, dominica tertia Quadragesimae missa in Gargar.

Post dominicam quartam Quadragesimae confessiones pascales, Chieповani die lunae et martis, Baisicae die mercurii et iovis.

[3] MARTIUS

- Infra hebdomadam post dominicam Passionis beneficiati Salcani ascendunt Gargarum ad suscipiendas confessiones pascales, sed unico tantum die prmissarius, cui dant (L)⁸² L 3. (Dominica Passionis et die lune Gargari cum officio defunctorum.)*
Post dominicam Passionis confessiones pascales in Rauniza (die martis, die mercuri Loccae, si potest). Prmissario L 3.
 12 Gregorii pappae.
 16 Illarii episcopi et Taciani diaconi, martyrum.
 17 Gertrudis. Missa in Locha.
 19 Iosephi. Confessiones pascales in Locha. Prmissario L 2.
 Sabbatho sitientes confessiones pascales in Cronberg. Pro prandio L 2, pro confessione L -: 12.⁸³
 24 Gabrielis. Missa apud sanctum in Monte.
 25 Annuntiatio beatae Mariae Virginis. Missa et confessiones pascales in Cronberg. Prmissario L 2.

Dominica Palmarum benedictio ramorum.

(Sacrum cum diacono sine organo.)

Feria secunda missa et confessiones pascales Podsenizae. Prmissario L 5.

Feria tertia missa et confessiones pascales in Peuma. Prmissario L 3.

Feria quarta missa et confessiones pascales in Sancto Mauro. Prmissario L 3.

(Vesperi hora quarta officium. Feria quinta confessiones in parochia, hora decima sacrum cantatum.)

(Feria sexta hora septima vesperi processio cum miserere in Goriszhek, ibique cantata cantinetta passionis et finito reditur cum miserere ad ecclesiam; inde concio.)⁸⁴

Sabbatho sancto missa in Chieповano. (Hora octava functio.)

[4] APRILIS

Dominica Resurrectionis Domini. Missa in Gargar et Baishiza. (Matutinus hora 5 ¼, concio vesperi.)

Feria secunda processio ad Montem Sanctum et missa in Gargaro.

⁸⁰ Anima quondam Martini Canzler nad razuro.

⁸¹ Denarni zneski so bili morda dodani pozneje.

⁸² Kratica za libro je napisana dvakrat.

⁸³ To je 12 soldov.

⁸⁴ Ta pripis je čisto spodaj na robu pagine. Ker se nanaša ne veliki petek, je v prepisu pred veliko soboto.

Feria tertia missa ad sanctissimam Trinitatem et missa in Chiapovano.

*Feria quarta missa in Baishiza.*⁸⁵

Dominica prima post Pascha dedicatio sancti Petri in Gargaro.

23 Georgii martyris. Missa in Gargar et Baishiza.

25 Marci. Processio ad sanctum Vitum et ratio in sede Salcani. (Ad sanctum Rochum.)

Dominica prima post sanctum Georgium processio et dedicatio in Monte Sabutino. (Nihil.)

Dominica secunda processio et dedicatio in Sancto Mauro. (Dominica prima⁸⁶ mai.)

Sabatho ante dominica tertia post sanctum Georgium processio in Baishiza circum campos.

Dominica tertia post sanctum Georgium processio Baishicensis ad sanctum Spiritum sub Canali.

[5] MAIUS

1 Philippi et Iacobi apostolorum. Dedicatio ad sanctum Danielelem et missa ad sanctum Iacobum supra Gargar.

3 Inventio sanctae Crucis. Missa in Chiapovano, Locha, Cronberg et ad sanctum Andream in Posabutino. In sede congressus generalis sanctissimi Crucifixi.

4 Floriani. Missa in Gargar et Podlacha.

5 Gothardi episcopi.

8 Aparitio sancti Michaelis. Missa in Oslaulia.

*Feria secunda Rogationum processio ad sanctissimam Trinitatem.*⁸⁷

*Feria tertia Rogationum processio ad sanctum Vitum. (Rochum, unus sacerdos.)*⁸⁸

*Feria quarta Rogationum processio in Peuma circum campos.*⁸⁹

Ascensio Domini. Missa ad sanctum Iacobum, Locha, Cronberg et ad sanctum Andream in Podsabutino.

Dominica infra octavam Ascensionis processio ad sanctum Primum et dedicatio ibidem et dedicatio in Peuma. Nota bene. Ecclesia sancti Primi est destructa, idcirco processio fit ad beatam Virginem in Cronberg. Et dedicatio Peumae est translata.

Feria secunda post dominicam Ascensionis processio ad sanctum Othonem parochiae Sancti Petri. Nota bene. Processio translata est ad festum vacans.

21 Hellenae. Missa ad sanctum Andream in Podsabutino.

*25 Urbani pappae, martyris. Processio ad sanctum Gabrielelem et missa. Processio est translata⁹⁰ ad feriam secundam Pentechostes.*⁹¹

Dominica Pentechostes itur cum vexillis ad Montem Sanctum.

*Feria secunda Pentechostes processio in Cronberg, missa Gargari. Nota bene. Processio prius fit ad sanctum Gabrielelem pro die sancti Urbani. Dein in Cronberg.*⁹²

Feria tertia Pentechostes processio ad beatam Virginem in Castagnaviza, olim Vitulia, sed translata est ad festum vacans.

Feria sexta Pentechostes missa in Gargaro.

*Sabatho Quatuor temporum Pentechostes missa ad sanctum Danielelem. Tali die vicarius ascendit Sanctum Montem cum Gargarensibus.*⁹³

Dominica prima post Pentechostes festum sanctissimae Trinitatis. Patrocinium et sodalitas eiu⁹⁴ sanctissimae Triadis Albae ecclesiae et missa in Gargar.

Nota bene. Functio ad sanctissimam Trinitatem spectat ad reverendum primum. L 6:4.

[6] IUNIUS

2 Erasmi. Missa in Locha.

4 Quirini episcopi, martyris. Missa in Baisiza et Chiepoano. Nota bene. Salcani (missa et) processio ad sanctum Rochum votiva ab anno 1755.

*In festo sacratissimi Corporis Christi processio cum Venerabili sacramento. (Durat horae 2:1.)*⁹⁵

Dominica infra octavam Corporis processio cum Venerabili ad sanctissimam Triadem et ratio in Cronberg.

9 Primi et Feliciani. Missa ad sanctum Primum.

Vicarius. Nota bene. Missa perficitur Gargari.

Dominica post sanctum Primum dedicatio ad sanctum Iacobum.

11 Barnabae apostoli. Processio ad beatam Virginem in Sabutino et missa ad sanctum Laurentium in Baishiza.

13 Antonii Padavini. Processio in Locha. Patrocinium, fraternitas in Loqua, missa et processio ad sanctum⁹⁶ Petrum Gargari. Primum L 2. (Fraternitas abrogata, missa dominica sequenti.)

15 Viti martyris. Processio ad sanctum Vitum.

Dominica post sanctum Vitum dedicatio in Locha.

19 Gervasii et Protasii. Missa ad sanctum Gabrielelem votiva communitatis Sagoriae. Vicarius.

⁸⁵ Vrstica je bila vpisana pozneje z isto roko.

⁸⁶ Verjetno *prima* popravlja besedo *secunda*.

⁸⁷ S svinčnikom sta podčrtani besedi *sanctissimam Trinitatem* in v opombi dodani besedi *hora sexta*.

⁸⁸ S svinčnikom so dopisane besede *hora sexta, concio*.

⁸⁹ S svinčnikom sta podčrtani besedi *circum campos* in v opombi dopisani besedi *hora sexta*.

⁹⁰ Prav tako.

⁹¹ *Ad feriam secundam Pentechostes* dopisano pozneje z isto roko.

⁹² Stavek je bil dopisan pozneje verjetno z isto roko.

⁹³ Stavek je bil dopisan pozneje z isto roko.

⁹⁴ Prav tako.

⁹⁵ To je, verjetno, dve uri in četrtr.

⁹⁶ *Ad sanctum* nad razuro.

22 *Achatii. Missa ad sanctum Laurentium in Baishiza.*

23 *Vigilia. Missa in Chiapovano.*

24 *Nativitas sancti Ioannis. Patrocinium et sodalitas Chiepovani. Primissario L 2.*

25 *Missa in Chiepovano.*

26 *Ioannis et Pauli. Missa in Podlacha. Tali die benedicuntur candellae ad depellendas noxias tempestates.*⁹⁷

28 *Vigilia cum ieiunio.*

29 *Petri et Pauli. Processio in Gargar et ratio ibidem. Primissario L 2.*

30 *Commemoratio sancti Pauli. Missa in Gargar.*

Dominica post sanctum Petrum dedicatio sancti Martini in Gargar.

[7] IULIUS

2 *Visitatio beatae Mariae Virginis. Missa ad sanctum Primum, sed missa perficitur Gargari et ratio Raunizae. (Colectio ovorum Gargari.) Primissario L 2.*

4 *Uldarici. Ratio ad sanctum Laurentium in Baisiza et dedicatio ad sanctum Leonardum. Nota bene. Processio fit ad sanctum Rochum in Gorisceh.*

Dominica ante festum sanctorum Hermagorae et Fortunati. Dedicatio in Podseniza.

Dominica tertia currentis dedicatio parochialis ecclesiae sancti Stephani. Olim in festo sanctae Annae.

11 *Vigilia.*

12 *Hermagorae et Fortunati. Processio ad Raunizam. (Dominica sequenti.)*⁹⁸

13 *Margaritae. Missa in Rauniza et ad sanctum Danielelem.*

Dominica post sanctum Hermagoram dedicatio ad sanctum Vitum.

16 *Commemoratio sollemnis beatae Virginis de Monte Carmel.*

17 *Alexii. Missa in Locha.*

20 *Eliae prophetae. Missa ad sanctum Laurentium in Bashiza et dedicatio in Chiepovano.*

22 *Mariae Magdalenae. Itur cum vexillis Locham. (Dominica sequenti.)*

24 *Vigilia.*

25 *Iacobi apostoli. Missa ad sanctum Iacobum supra Gargar. (Post dominicam sancti Iacobi functio Peumae.)*

26 *Annae. Dedicatio sancti Stephani in sede. Parochus dat prandium et ecclesia vinum. Nota bene. Haec dedicatio translata est ad dominicam tertiam huius ex indulto apostolico.*

Dominica post sanctum Iacobum missa in Gargar et offerunt placentas.

[8]

AUGUSTUS

1 *Petri ad vincula. Itur cim vexillis in Gargar.*

2 *Portiuncula. Processio ad Montem Sanctum.*

3 *Inventio sancti Stephani protomartyris. Indulgentia plenaria Salcani in ecclesia sancti.*⁹⁹

5 *Beata Maria Virgo ad Nives. Processio ad sanctissimam Trinitatem in Podgora. Missa in Cronberg et Podlaca. Nota bene. Haec processio est translata ad festum vacans.*

6 *Transfiguratio Domini.*

Dominica ante sanctum Laurentium missa in Loca, offerunt placentas, et dedicatio sancti Laurentii in Baishiza.

9 *Vigilia.*

10 *Laurentii. Processio in Podseniza, patrocinium in Bashiza. (Dominica post sanctum Laurentium Podshenizham.)*

Dominica post sanctum Laurentium dedicatio in Podlaka.

14 *Vigilia cum ieiunio.*

15 *Assumptio beatae Virginis. Processio Montem Sanctum. Missa in Cronberg.*

16 *Rochi. Itur cum vexillis Goritiam ad sanctum Rochum et missa in Gargar.*

Dominica post sanctum Rochum dedicatio sancti Rochi in Goriszek. Et processio cum Venerabili sacramento.

Dominica ante sanctum Bartholomaeum dedicatio in Rauniza.

23 *Vigilia.*

24 *Bartholomaei apostoli. Missa in Rauniza.*

28 *Danielis prophetae. Missa ad sanctum Danielelem.*¹⁰⁰

29. *Decolatio sancti Ioannis Baptistae. Missa in Chiapovano.*

Dominica post Decolationem sancti Ioannis Baptistae. Missa in Chiepovano.

[9]

SEPTEMBER

1 *Egidii abbatis. Missa in Rauniza.*

*Dominica prima celebratur Anniversarium beatae Mariae Virginis sanctissimi Rosarii.*¹⁰¹

*Dominica prima etiam colitur festum sanctorum Angelorum custodum.*¹⁰²

8 *Nativitas beatae Mariae Virginis. Processio ad*

⁹⁷ Stavek je bil dopisan pozneje verjetno z isto roko.

⁹⁸ S svinčnikom je dodana komaj vidna beseda, verjetno *Rauniza*.

⁹⁹ Stavek je bil dopisan pozneje z isto roko.

¹⁰⁰ S svinčnikom je dodano komaj vidno besedilo, verjetno *Parochia Rauniza*.

¹⁰¹ S svinčnikom je v opombi dopisana težko berljiva prečrtana beseda, morda *alta*.

¹⁰² S svinčnikom sta v opombi dopisani dve nejasni besedi.

sanctissimam Trinitatem et post hanc processionem itur cum vexillis ad sacellum comitum Coronini. Missa Cronberg.

Post Nativitatem dominica prima celebratur festum Nominis beatae Mariae Virginis. (Dominica post Nativitatem Podsabotini sancta Nodburga.)

14 Exaltatio sanctae Crucis. Missa in Cronberg, Loca et ad sanctum Nicolaum in Podsabutin. Item tali die agitur festum sanctae Nodburgae. Salcani congressus generalis sanctissimi Crucifixi.

Dominica Quatuor temporum septembris missa in Gargar.¹⁰³

20 Vigilia.

24 Mathaei apostoli. Missa ad sanctum Danielelem.

29 Michaelis. Missa ad sanctum supra Peumam.

30 Hieronymi. Missa ad sanctum Gabrielelem.

Dominica post sanctum Michaelem dedicatio ad sanctissimam Trinitatem Albae ecclesiae.¹⁰⁴

[10]

OCTOBER

Dominica post dedicationem Albae ecclesiae fraternitas beatae Virginis in Monte Sancto.

4. Francisci confessoris.

Dominica prima celebratur solemne festum beatae Virginis sanctissimi Rosarii.¹⁰⁵

15 Teresiae virginis.

18 Lucae evangelistae. Missa in sede et tali die itur Chiepovanum ad rationes ecclesiae. Primissario L 2.

21 Ursulae. Missa in Gargar, Rauniza et ad sanctum Michaelem supra Peumam.

Dominica post sanctam Ursulam missa in Sancto Mauro et rationes ecclesiae et missa in Gargar. Primissario L 2.

27. Vigilia.

28 Simonis apostoli. Missa ad sanctum Laurentium in Baisiza.

Dominica post sanctum Simonem rationes ecclesiae in Podseniza et missa in Gargar. Primissario L 2.

Dominica ante festum Omnium sanctorum fraternitas sancti Danielis in Rauniza. Primissario L 2.

[11]

NOVEMBER

1 Festum Omnium sanctorum. Missa in Peuma, Podseniza, Sancto Mauro, Podsabutino cum suis vigiliis.

2 Commemoratio Omnium fidelium defunctorum. Missa in Gargar et Cronberg cum vigiliis. Domi functio reverendi primisarii.

4 Caroli episcopi. Missa in Peuma.

6. Leonardi. Missa et processio ad sanctum Leonardum. Nunc processio ad sanctum Rochum in Goriszech. Ecclesia sancti Leonardi suspensa anno 1758.

11 Martini episcopi. Patrocinium et fraternitas in Gargar. Primissario L 2.

12 Martini pappae. Missa in Gargar.¹⁰⁶

Dominica post sanctum Martinum Gratiarum actio. Itur cum vexillis Goritiam. Dedicatio in Cronberg et fraternitas sancti Gabrielis. Nota bene. Fraternitas deperdita est.

21 Praesentatio beatae Mariae Virginis. Fraternitas in Podlacha. Primissario L 2. Missa in Cronberg. Tali die festum sancti Mauri. Missa et patrocinium in Sancto Mauro.¹⁰⁷ (Antecedenti vel sequenti dominica, si potest, perficitur semper vero proxima dominica post dominicam Gratiarum actioni.)

25 Catharinae virginis, martyris. Missa et fraternitas in Cronberg.¹⁰⁸ Primissario L 2, pro prandio L 2.

28 Vigilia.

29 Andreae apostoli. Missa et fraternitas in Podsabutino. Primissario L 2.

Dominica prima Advent¹⁰⁹ fraternitas¹¹⁰ sancti Petri in Gargar. Primissario L 2.

Dominica ante primam dominicam Adventus fraternitas¹¹¹ sanctae Margaritae in Rauniza. Nota bene. Fraternitas deperdita est.

[12]

DECEMBER

Dominica secunda Adventus missa in Gargar.¹¹²

3 Francisci Xaverii. Processio¹¹³ ad sanctum Rochum in Goriszech.

4 Barbarae virginis, martyris. Missa in Locha et ad sanctum¹¹⁴ Andream in Podsabutino.¹¹⁵

6 Nicolai episcopi. Missa in Podsabutino,¹¹⁶ fraternitas in Loca. Primissario L 2. Nota bene. In die sancti Nicolai missa ad sanctum in Podsabutino.

7 Vigilia ex voto imperatricis.

8 Conceptio beatae Mariae Virginis. Missa in Cronberg.

¹⁰³ Beseda Gargar je podčrtana s svinčnikom.

¹⁰⁴ S svinčnikom je v opombi dopisano: *Missa ad sanctum Rochum 29. septembris.*

¹⁰⁵ Beseda Rosarii je podčrtana s svinčnikom.

¹⁰⁶ Beseda Gargar je podčrtana s svinčnikom.

¹⁰⁷ Besedi Sancto Mauro sta podčrtani s svinčnikom.

¹⁰⁸ Beseda Cronberg je bila pozneje podčrtana.

¹⁰⁹ Prav tako.

¹¹⁰ Beseda fraternitas je bila pozneje prečrtana.

¹¹¹ Beseda fraternitas je bila pozneje prečrtana.

¹¹² Beseda Gargar je bila pozneje prečrtana.

¹¹³ Beseda processio je bila pozneje prečrtana.

¹¹⁴ Ad sanctum nad razuro.

¹¹⁵ V opombi je dodano s svinčnikom: *Dominica post sanctum Nicolaum Loke.*

¹¹⁶ Beseda Podsabutino je bila verjetno pozneje prečrtana.

*Dominica post sanctum Nicolaum dedicatio*¹¹⁷ in Podsubutino.

13 *Luciae virginis, martyris. Missa in Cronberg et Chiepoano.*¹¹⁸

Dominica Quatuor temporum Adventus. Missa in Gargar.

Feria quinta Quatuor temporum missae pro benefactoribus et distribuuntur panes in domo communitalis. (Et offitium defunctorum.)

20 *Vigilia.*

21 *Thomae*¹¹⁹ *apostoli. Missa in Cronberg pro anima quondam Thomae*¹²⁰ *Macuz. Vicarius perficit.*

24 *Vigilia cum ieiunio.*

25 *Nativitas Domini nostri Iesu Christi. Missa in Cronberg, Gargar, Podseniza, Subsabutino et Peuma. Peumae prmissario pro sacro L 3 et offertorium.*

*(In vigilia Nativitatis hora undecima primum nocte lectio, tertia nocte Te Deum, inde sacrum cum offertorio. In Nativitate sacrum hora octava et udecima cum offertorio, vespere hora tertia cum expositione reliquiae sancti Stephani et cetera et sancti Stephani sacrum hora decima, concio, benedictio aque [...]/ reliquiae ita cum consuetudine.)*¹²¹

26 *Stephani protomartyris. Patrocinium in sede et sodalitas.*

27 *Ioannis evangelistae. Fraternitas sancti Ioannis. Missa in Chiepoano. Nota bene. Fraternitas sancti Ioannis est deperdita.*

28 *Innocentium. Missa ad sanctum Laurentium in Baishiza.*

31 *Silvestri pappae. Patrocinium, fraternitas et ratio in Peuma. Vide infra folium 21.*

Viri in literatura

Viri

Archivio della Curia Arcivescovile di Gorizia (=ACAG)

– Visitazioni, *Liber visitationis ultra l'Isontium anni 1742*

Archivio di Stato di Gorizia (=ASG)

– Archivio Coronini Cronberg, Serie Atti e Documenti, busta 257, fasc. 654: – *Vrbar der hoch geertenn Muetter Cristi vns(er) frawenn [...]/ 1515*

Biblioteca Civica »V. Joppi«, Udine (=BCU)

– f. principale, ms. 1039, *Bartolomeo da Porcia, Visitatio apostolica facta [...]/ in civitate et dioecesi Aquileiensi in statu serenissimi arciducis Caroli Austriaci (1570) (=Visitazione Porcia)*¹²²

Pokrajinski arhiv v Novi Gorici (=PANG)

– Mikrofilmi, V – 12, št. 7: Katapan cerkve sv. Štefana v Solkanu z zač. vpisom l. 1757

Župnijski arhiv Solkan (=ŽAS)

– *Cattapano della parrocchia di s. Stefano in Salcano (=Cattapano)*

Literatura

Bratina, Patricija: Grgar – Grašiče, utrjeno železnodobno gradišče. V: *Grgarski zbornik* (ur. Justina Doljak). Grgar: Krajevna skupnost, Turistično društvo, 2009, str. 21–27.

Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali negli arcidiaconati di Gorizia, Tolmino e Duino dell'arcidiocesi di Gorizia – Visitacijski zapisniki goriškega, tolminskega in devinskega arhidiakonata goriške nadškofije – Die Berichte der Pastoralvisitationen in den Archidiakonaten Görz, Tolmin und Duino der Erzdiözese Görz 1750–1759* (ur. Franc Kralj in Luigi Tavano). Atti delle visite pastorali – Visitacijski zapisniki – Die Berichte der Pastoralvisitationen 1752–1774, vol. 1. Gorizia: Istituto di Storia Sociale e Religiosa, 1994.

Carlo M. d'Attems, *Atti delle visite pastorali negli arcidiaconati di Gorizia, Tolmino e Duino dell'arcidiocesi di Gorizia – Visitacijski zapisniki goriškega, tolminskega in devinskega arhidiakonata goriške nadškofije – Die Berichte der Pastoralvisitationen in den Archidiakonaten Görz, Tolmin und Duino der Erzdiözese Görz 1762–1773* (ur. Franc Kralj in Luigi Tavano). Atti delle visite pastorali – Visitacijski zapisniki – Die Berichte der Pastoralvisitationen, vol. 4. Gorizia: Istituto di Storia Sociale e Religiosa, 2000.

Dolinar, France: Jožefinizem in janzenizem. V: *Cerkev na Slovenskem* (ur. Metod Benedik). Celje: Mohorjeva družba, 1991, str. 153–171.

Höfler, Janez: *Gradivo za historično topografijo predjožefinskih župnij na Slovenskem. Primorska: Oglejski patriarhat/Goriška nadškofija, Tržaška škofija*. Nova Gorica: Goriški muzej, Grad Kromberk, 2001.

¹¹⁷ Beseda *dedicatio* je bila pozneje prečrtana.

¹¹⁸ S svinčnikom je bila beseda *Cronberg* podčrtana in beseda *Chiepoano* prečrtana.

¹¹⁹ Beseda *Thomae* je podčrtana s svinčnikom.

¹²⁰ Beseda *Thomae* je podčrtana s svinčnikom.

¹²¹ To dopisano besedilo je sicer čisto spodaj na robu page.

¹²² Prisrčna zahvala gre Inštitutu za družbeno in versko zgodovino v Gorici – Istituto di storia sociale e religiosa di Gorizia, ki je omogočil vpogled v fotografrano gradivo ter v del prepisa, ki ga je opravil Gabriele Zanella.

Höfler, Janez: *O prvih cerkvah in pražupnijah na Slovenskem: prolegomena k historični topografiji pred-jožefinskih župnij*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1986.

Kos, Franc: Iz arhiva grofa Sig. Attems v Podgori. V: *Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko* 12 (1902), str. 97–131.

Kos, Franc: Solkan v srednjem veku. V: *Jadranski almanah za leto 1924*. Trst, 1923, str. 135–142.

Kos, Milko: *Urbarji Slovenskega primorja* 2. Srednjeveški urbarji za Slovenijo 3. Viri za zgodovino Slovencev 3. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1954.

Paljk, Vinko: Iz cerkvene zgodovine Solkana. V: *Jako stara vas na Goriškem je Solkan, Zbornik ob tisočletnici prve omembe kraja* (ur. Branko Marušič). Solkan: Krajevna skupnost Solkan, 2001, str. 98–135.

Paschini, Pio. La pieve di Salcano - Gorizia nei secoli XIV-XV. Note e appunti. V: *Gorizia nel Medioevo*. Secondo supplemento agli Studi Goriziani. Gorizia, 1956, str. 73–76.

Pavlin, Vojko: *Goriško gospostvo ob prehodu pod Habsburžane na osnovi urbarja iz leta 1507*. Nova Gorica: Goriški muzej, Grad Kromberk, 2006.

Rosa, Jurij: Grgarji – »Vitezi Svetogorske Kraljice«. Povezava Grgarja in osrednjega primorskega romarskega kraja. V: *Grgarski zbornik* (ur. Justina Doljak). Grgar: Krajevna skupnost, Turistično društvo, 2009, str. 197–224.

Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787 (1804) – Karte, 3. Zvezek (ur. Vincenc Rajšp in Drago Trpin). Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Arhiv Republike Slovenije, 1997, sekcija 181.

Steska, Viktor: Radovljiška matrikula iz l. 1468. V: *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo*, 1921–1922, št. 2–3, str. 23–37.

Svoljšak, Drago: Arheološka izkopavanja v cerkvi sv. Martina v Grgarju. V: *Grgarski zbornik* (ur. Justina Doljak). Grgar: Krajevna skupnost, Turistično društvo, 2009, str. 28–46.

Svoljšak, Drago: Sv. Katarina nad Novo Gorico: arheološka podoba. V: *Goriški letnik* 17 (1990), str. 33–55.

Štih, Peter: Solkan in njegovo zaledje okrog leta 1000. V: *Jako stara vas na Goriškem je Solkan. Zbornik ob tisočletnici prve omembe kraja* (ur. Branko Marušič). Solkan: Krajevna skupnost Solkan, 2001, str. 22–33.

Štih, Peter: *«Villa quae Sclavorum lingua vocatur Goriza»*. Študija o dveh listinah cesarja Otona III. iz leta 1001 za oglejskega patriarha Johannesa in furlanskega grofa Werihena (DD. O. III. 402 in 412). Nova Gorica: Goriški muzej, Grad Kromberk, 1999.

Tavano, Luigi: *La diocesi di Gorizia 1750–1947*. Mariano del Friuli: Istituto di Storia Sociale e Religiosa, Edizioni della Laguna, 2004.

Tavano, Luigi: Religiosità e società nelle Confraternite di Gorizia (Secoli XV-XIX). V: *Studi Goriziani* 57–58 (1983), str. 135–160.

Tavano, Luigi: La vita socio-religiosa di Gorizia nel catapan parrocchiale del Seicento. V: *Barok na Goriškem. Il Barocco nel Goriziano* (ur. Ferdinand Šerbelj). Nova Gorica: Goriški muzej, Grad Kromberk; Ljubljana: Narodna galerija, 2006, str. 29–40.

Valdemarin, Igino: La chiesa e la parrocchia dei Santi Ilario e Taziano di Gorizia. V: *Studi Goriziani* 24 (1958), str. 145–216.

Tipkopis

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine (=ZVNKD), Nova Gorica, Evidenčni list spomenika, Ščedne – sv. Vid.

Zusammenfassung

DIE PFARRE ST. STEPHAN IN SOLKAN UND IHR KATAPAN AUS DEM JAHR 1757

Das im vorliegenden Beitrag veröffentlichte Katapan der Pfarre St. Stephan in Solkan aus dem Jahr 1757 wird im Pfarrarchiv Solkan und auf Mikrofilm im Regionalarchiv Nova Gorica aufbewahrt. Die Pfarre St. Stephan, die älteste und größte (Ur-)Pfarre im (engeren) Gebiet von Görz, gehörte Mitte des 18. Jahrhunderts zum Görzer Kapitel, das sich beim neu geschaffenen Görzer Erzbistum formierte. Das Katapan der Pfarre entstand gewiss nach einer älteren Vorlage und zeugt von etablierten »barocken« Mustern des religiös-gesellschaftlichen Lebens in den Dörfern der Pfarre Solkan. Es sind aber auch einige Veränderungen wahrzunehmen, die das Ergebnis der Reformeingriffe der kommenden Aufklärung sind. Das Katapan stellt eine wertvolle Ergänzung zu dem Erscheinungsbild dar, das die Visitationen des ersten Görzer Erzbischofs Attems bieten, da es gerade aus der Zeit zwischen zwei Besuchen Attems' (1750 und 1764) in der Solkaner Pfarre stammt.

Das Solkaner Pfarrgebiet umfasste Solkan, Kromberk und Loke am Rand der Görzer Ebene, einige Dörfer der Brda auf der anderen Seite des Isonzo (Pevma mit Oslavje, Štmaver, Podsabotin mit Podsenica) und einen großen Teil der „Görzer Berge“ (Grgar, Ravnica, Bate mit Podlaka, Čepovan mit Lokve und Lokovec sowie Gorenja Trebuša). Erzbischof Attems sorgte bald dafür, dass in diesem umfangreichen Gebiet neue sakramentale Kirchen

mit ihren Kaplänen auflebten. In der Pfarre lagen außer der Pfarrkirche noch sieben sakramentale Kirchen, und zwar St. Silvester in Pevma, St. Maurus in Štmaver, St. Margareta in Ravnica, St. Martin in Grgar, Heiliges Kreuz in Bate, St. Johannes der Täufer in Čepovan und St. Franz Xaver in Trebuša. Zu jeder, mit Ausnahme der Kirche in Gorenja Trebuša, gravitierten einzelne Filialkirchen. Unter ihnen gab es viele, die die Reformen des österreichischen Kaisers Joseph II. nicht überlebten, einige Kirchen verfielen wohl schon früher.

Das Katapan führt unter anderem mit ziemlicher Sorgfältigkeit Patrozinien, Kirchweihen, Prozessionen und Bruderschaftsfeste an. Bei diesen beliebten sakralen Handlungen ist manchenorts eine Verschiebung vom Namenstag zum nahen Sonntag zu bemerken. Einige Prozessionen wurden mit der Zeit aufgegeben bzw. gekürzt oder von aufgelasse-

nen Kirchen anderswohin verlegt. Viermal jährlich begab man sich von Solkan in einer Prozession auf »ihren« Wallfahrtsberg Sveta Gora. Die Prozessionen der Solkaner Pfarrkinder hatten auch einige Orte außerhalb der Pfarre zum Ziel, unter denen einige gewiss schon auf eine recht lange Tradition zurückblicken konnten (Vitovlje, St. Otto bei Šempeter). Der frühere zusammen mit Görz zurückgelegte Pfarrweg spiegelte sich bei den Besuchen von St. Rochus in Podturn, von Kostanjevica und noch besonders feierlich zum Erntedankfest der Pfarr- und Metropolitankirche St. Hilarius und Tacianus. Von großer religiös-sozialer Bedeutung waren etwa zwanzig Bruderschaften. Obwohl einige davon aufgehoben wurden, entstanden wieder neue, die aber alle aufgrund der Josephinischen Reformen aufgelöst wurden.